

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

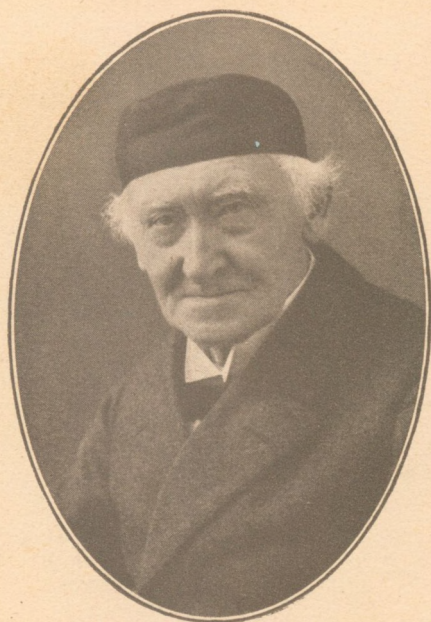
Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

HELENE JESSEN OG KIRSTINE WORMARK

**PASTOR
NICOLAJ C. NIELSEN**

(DEN SIDSTE NORDSLESVIGER)

O. LOHSE . KØBENHAVN

1934

HELENE JESSEN og KIRSTINE WORMARK

PASTOR
NICOLAJ C. NIELSEN

(DEN SIDSTE NORDSLESVIGER)

O. L O H S E — K Ø B E N H A V N

1 9 3 4

TILEGNET

HANS VENNER I SØNDERJYLLAND

FORORD

Da jeg blev opfordret til at skrive et Forord til disse Mindeblade om Pastor Nielsen, sagde jeg med Glæde Ja. Jeg var glad ved, at Mindet om den gamle Præst blev æret, og jeg var glad ved at faa Lejlighed til at sige ham Tak.

Jeg har set Pastor Nielsen midt i hans rige Virksomhed. Hans Forkyndelse har sat sit Præg paa hele min Hjemegn. Nogle af mine nærmeste Slægtninge, som har faaet usigelig stor Betydning for mig i min Barndom og Ungdom, var Pastor Niensens aandelige Børn. Det var Festdage i min Barndom, naar vi vandrede til Kirken i Sommersted eller til Kapellet i Over Lerte. Pastor Nielsen kunde tale med en Dreng, tage ham ved Haanden og vise ham en faderlig Venlighed og Kærlighed, saa Drengen aldrig glemte det.

Troende Mennesker samledes ikke i min Hjemegn, uden at Pastor Niensens Navn nævntes. Hans Skikkelse staar efter mange Aars Forløb endnu lyslevende midt iblandt os. Den Kreds af Mennesker, der ser op til ham som deres aandelige Fader, er stor. I den indremissionske Bevægelse stod han i første Række. Han var en Førerskikkelse i Nordslesvigs Kirkeliv før Krigen. Naar vi mindes de store, gaar vore Tanker til ham.

Den sidste Nordslesviger kaldte han sig. Han elskede Slesvigs Land og Folk. Han kendte Landet; hans Sind var

aabent og vidtfavnende nok til at føle sig ind i alle Forskelle i Folkesjæl og Folkemaal, og hans Tale var smidig og bøjelig, men samtidig aandtsbaaren og stærk nok til at udtrykke alle de skiftende Farver og Toner i Folkets Liv.

Han var en Herrens Tjener. Han sang om den store Glæde at være frelst i Jesu Blod. Hans Liv var ikke delt. Hans Tale var ikke en og hans Færd en anden. De faldt sammen. Derfor havde hans Ord saa stor en Vægt.

Han kendte den rette Førers Ydmyghed; han var sig bevidst, at han var sendt, at han havde faaet et Budskab betroet, at han ikke ejede noget, som han ikke havde faaet givet.

Han var rede i Tide og Utide.

Nu, da han ikke mere er iblandt os, søger vore Tanker til det Ord i Skriften: De, der førte de mange til Retfærdighed, skal lyse som Stjerner evigt og altid (Dan. 12, 3).

Kærlig og stilfærdig som den gamle Præsts Liv er denne Skildring, Venner her har givet af ham. Maatte den finde Indgang i mange Hjem Landet over, hvor Mindet om den gamle Præst er levende. Maatte den bringe med sig et Pust af den Aand, som var Aanden i hans Liv, og som lagde ham Ordene, der følger, paa Læberne:

O Jesus! Du er Vejen	Din Himmel maa man søge,
Til Lykke her paa Jord,	Om man skal Jorden faa
Endskønt Du over Stjerner	Og skal os Jorden glæde,
Langt, langt fra Jorden bor.	Maa vi den først forsmaa.

O underlige Gaade:
Hvo Livet elske vil,
Han maa først Livet hade,
Maa sætte Livet til.

H. Fuglsang-Damgaard.

Jeg elsker dig, mit Fødeland,
jeg elsker hver en Egn,
som Gud i dig til Hjem os gav
fra Østersø til Vesterhav
fra Klit til Hasselhegn.

Jeg elsker dig, mit Fødeland,
dit Folk og Folkets Sprog,
for fremmed Øre grimt og plat,
dog mangen Vids og Visdomsskat
man i dit simple Maal fik fat,
om man paa dig blev klog.

(Nordslesvigske Fortællinger).

Den, som sang saaledes, blev født 1. April 1848 i Løgumkloster, »æ Kloster«, som Byen almindelig kaldtes i Egnens Sprog. Den smukke, lille, middelalderlige By paa Sønderjyllands Midtryg, hvis store, højtliggende Klosterkirke, med Sø og Granplantage ved Bakkens Fod, allerede paa Afstand virker saa betagende ved sin alvorlige Skønhed.

Den lille Drengs Hjem laa ud til den store Markedsplads, hvor i umindelige Tider de store Hestemarkeder havde været holdt. Hundreder af Heste stod her Side om Side, en rask Dreng kunde spadsere paa Hesterygge fra den ene Side af Pladsen til den anden, og ingen blev i Byen regnet for en rigtig Dreng, før han havde gjort denne Tur.

Familien Nielsen var gennem to Slægtled kendt som Hattfabrikanter der i Byen. I Sønderjylland gik man den Gang med de høje, tunge Hatte, der hørte til Nationaldragten, da disse imidlertid maatte vige for Kasketter, gik Hattfabrikationen tilbage. Familien var dog meget velhavende, kunde nedlægge Fabrikationen og leve af sine Midler.

En høj Stentrappe førte fra Markedspladsen op til Husets Dør, og her kunde man ofte se en lille hvidkrøllet Dreng sidde

og iagttage det vrimlende, bølgende Liv. »Mon han nogen Sinde blev saa dygtig, at ogsaa han turde spadsere paa Hesteryggene til den anden Side Pladsen?«

Hans Moder var Datter af Amtsforvalteren, som boede oppe paa »Slottet«. Der talte man kun Tysk, trods det, at det var et dansk Embedsmandshjem. I Hjemmet talte man Egnens Sprog, og saaledes lærte han tidligt at benytte begge.

Moderen var en fin, lidt skrøbelig Kvinde, som døde forholdsvis tidlig. Faderen en stærk Karakter, flittig og dygtig. En Farbror ejede Faaregaard, lidt uden for Byen, og her blev den lille Nicolaj i 6 Aars Alderen sat i Skole sammen med jævnaldrende Fættre. Lærerinden var en ugift Faster, et sjældent, elskeligt Menneske, som gennem dybe Sorger var kommet til at eje Livet i Gud, hendes Indflydelse har sikkert uden Drengens Bevidsthed udøvet en Virkning, der blev kendelig for hele Livet.

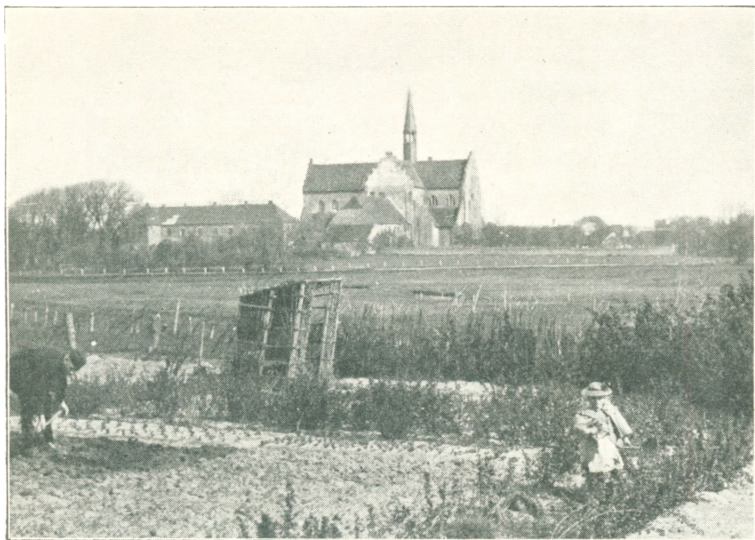
Her levede Drengen et vidunderligt Liv. Strejfede omkring i Mark og Eng, talte med Blomsterne, iagttog Fuglenes Liv, blev Venner med Karle og Piger og Husdyr, og Toppunktet for Livsnydelse var den Gang for ham en Tur paa det høje Kornlæs. »Jeg vil være Bonde,« tænkte han, »det er dog det skønneste i Verden.«

Men det mente hans Far og Mor nok ikke. Drengen havde aabenbart gode Evner, han skulde være Præst, den Sag var given.

Ude i Rise ved Aabenraa var der en Præst, som paatog sig at forberede Drengene til Latinskolen. Der blev efter nogle Aars Forløb Drengene fra Faaregaard sendt hen. Ak, hvilken Forandring. Farvel du dejlige, fri Liv, nu blev man lukket inde med kedelige Lektier. Præsten passede paa som en Smed, alt var utrolig trist. Det hjalp jo noget, at man om Søndagen fik Lov at komme en Tur til Familien i Aabenraa og i de større Ferier fik Lov paa sine Ben at spadsere den lange Vej

fra Rise til Løgumkloster, thi paa en saadan Tur var meget at se og opleve, ikke mindst denne Gysen, man følte, naar man gik forbi en lille Annex Kirke og stirrede op til Hullet, hvor Djævelen i sin Tid var manet ud af, og som endnu ingen Murer havde formaet at mure til. Formodentlig er paa disse

LØGUMKLOSTER.

Ture lagt den første Grund til den Dygtighed som Fodgænger, Nicolaj Nielsen senere lagde for Dagen, og som gjorde, at han tidt spøgende sagde: »Ja, mine Ben det er nu det bedste ved mig.«

Tiden gik, og 14 Aar gammel kom han paa Latinskolen i Flensborg, den skønneste By mellem Skagen og Hamborg, som han plejede at sige. Her blev Livet da igen værd at leve, her blev man da atter et Menneske.

Den gamle Latinskole er forlængst forsvunden, den laa i

Nærheden af det gamle Kloster, og for at komme til den, maatte han hver Dag med Bøgerne under Armen gaa langs Holmen, tværs over det smukke Søndertorv med de mange, smalle, spidsgavlede Huse og gennem den smalle Klostergang. Nicolaj var og blev aldrig noget Skolelyst, men han var dog meget glad ved Undervisningen her og kom særlig til at elske en af Lærerne (senere Pastor Munch). Og her lærte han det danske Sprog, her hentede han fra det righoldige Bibliotek hver eneste Lørdag ny Bøger. Her aabnede sig gennem disse en ny og forunderlig Verden for ham. Her lærte han at elske det danske Sprogs Skønhed, dets rige Litteratur, og her lagdes Grunden til den dybe Interesse og Kærlighed til dansk Litteratur og Aandsliv, som bevarede usvækket indtil hans Død. Men han havde dog en særlig Interesse, nemlig Teatret. Ude, hvor Friesenstrasse nu fører forbi »Exen«, laa i gamle Dage Sommerteateret. Saa ofte hans Tid tillod det, var han derude. Han forsøgte med Held at komme i Forbindelse med Skuespillerne, og disse, som syntes godt om det livlige, elskværdige unge Menneske, tillod ham endogsaa at gøre Studier bag Kulisserne. Han fik Fribilletter til Forestillingerne, og gennem dette voksede en stor Kærlighed til og Forstaelse af den dramatiske Kunst. Hans unge, uberørte Sjæl modtog det skønne, saa Kunstens Herlighed, ikke Skyggesiderne. Tænk, om han selv kunde blive Skuespiller, Karakterskuespiller, en anden »Phister«? En Aften oplevede han at faa Lov fra Scenen at deklamere Chr. Winthers »Murad«. Det var et stort og uforglemmeligt Øjeblik, og han kom alle 45 Vers igennem uden et Øjeblik at gaa i Staa. Hans dramatiske Evner imponerede Kammeraterne, han begyndte at indøve smaa Stykker med dem, hvori han altid selv spillede Hovedrollen. Selv som gammel Mand mistede han aldrig helt Interessen for, hvad der foregik paa det kongelige Teater i København.

Af Vane og Pligt gik han ogsaa trofast hver Søndag i den

lille, danske Kirke paa Storegade. Ikke fordi han følte nogen Trang dertil, men fordi hans Faster og hans Forældre ønskede det.

1864 blev han saa konfirmeret i den samme Kirke, uden dog at hverken Konfirmandundervisningen eller selve Konfirmationen gjorde noget særligt Indtryk paa ham. I den lille Kirke gik han for første Gang til Alters, og i den samme lille, danske Kirke mange, mange Aar senere til Alters for sidste Gang. Hvilket rigt Menneskeliv laa da ikke derimellem.

En Ting undres man over, nemlig, at 64-Krigen, som udbrød dette Aar, ikke synes at have efterladt dybere Indtryk hos ham. Hvor helt anderledes med hans Ven og Skolekammerat, den senere Digterpræst Gregersen. Han kunde nok paa sine gamle Dage fortælle om, hvorledes han sammen med Kammerater var ude ved Oversø efter Slaget og saa de døde Soldater ligge der, men man fik aldrig Følelsen af, at det havde gjort dybere Indtryk paa ham. Men mange Aar efter, da var altid det første Sted, han førte sine Gæster hen, den gamle Kirkegaard, og hvor kunde han da fortælle med Varme og Inderlighed ved Heltenes Mindestene.

Saa blev Nordslesvig tysk. Hans Fader, som forstod, at der vilde komme vanskelige Tider for Flensborg By, og som tillige var begyndt at blive lidt ængstelig for sin Søns dramatiske Interesse, besluttede, at Nicolaj skulde flyttes til en anden Latinskole.

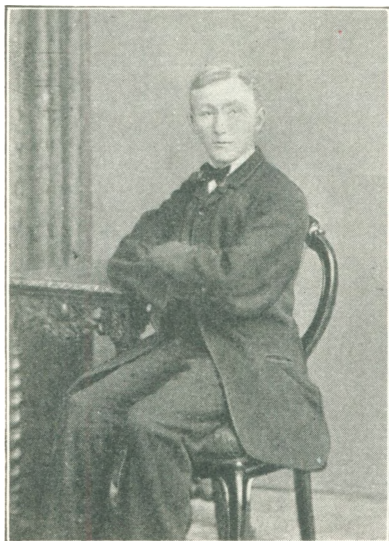
»Lad mig komme til Ribe,« bad den unge Mand, »og siden faa Lov at fuldende mine Studier i København.« Men det vilde Faderen intet høre om.

»Nu er Landet tysk,« sagde han, »og du skal være Præst her i Landet, altsaa maa du tage dine Eksaminer her.«

Saa kom han da til Pløen, det skønne, holstenske Schweitz, hvor han fik en hel anden Omgangskreds, idet de fleste Elever her var Sønner af holstenske Godsejere. Men her var ogsaa

et rigt Bibliotek, som blev hans kære Ven, og selv om han her maatte opgive sine Teaterinteresser, da der intet Teater var, saa blev det dog nogle gode Aar, og for sine Kammerater var han altid det underholdende Element.

Det hændte mange Aar senere, at Pastor Nielsen var sammen med en tysk Mand, der fortalte om sin Soldatertid. »Jeg

SOM STUDENT.

kan en dansk Melodi,« sagde Manden, »jeg har lært den af min Kaptajn, han fløjtede den altid, naar han var i godt Humør, han sagde, han havde lært den i Pløen af en dansk Kammerat, som hed Nielsen,« og saa fløjtede Manden: »Ved Vintertid, naar Skoven staar med Rimfrost i de dunkle Lokker«.

Som Student rejste den unge Nielsen til Leipzig for at begynde sine teologiske Studier. Her var gode Kræfter ved Universitetet, blandt andre den berømte Professor Delitsch. Han blev Nicolaj

Nielsens Yndlingslærer, og hans Forelæsninger forsømte han aldrig. Denne store, kristne Personlighed gjorde meget for de unge Studenter, tog dem med paa Spadsereture og indbød dem til sit Hjem, og ingen, som kom under hans Indflydelse, undgik at føle sig i Taknemmelighedsgæld til ham.

Leipzig, Midtpunktet for Tysklands rige Musikliv, bød ogsaa paa mange interessante Forelæsninger over Musik, Kunst og Literatur, og den unge Student havde ved Siden af sine Fagstudier megen Glæde og rigt Udbytte af at følge disse.

Derimod tog han ingen Del i det egentlige Studenterliv, og Øldrikningen var ham modbydelig.

Sammen med en lille Kreds af ligesindede nød han imidlertid Livet i en ædlere Form. Disse Studenter var alle »Ikke-Teologer«. Som alle Studenter holdt de af at diskutere om alt muligt mellem Himmel og Jord, og undertiden fandt Nicolaj Nielsen, at det dog gik for vidt, saa kunde han til almindelig Fornøjelse foreslaa: »Skal vi ikke ogsaa diskutere om, hvorvidt Rafael var bleven en berømt Maler, hvis han ingen Hænder havde haft.«

Fra Leipzig drog han til Berlin. Det var i Aaret 1870, da den fransk-tyske Krig udbrød. Straks meldte han sig som »Sanitäter«, blev antaget og efter 4 Ugers Uddannelse sendt med de andre til Fronten.

Nu kom han til at staa Ansigt til Ansigt med Krigens Rædsel, og havde 64-Krigen ikke efterladt noget varigt Indtryk, saa blev det nu anderledes. Dog, han gyste ikke tilbage, men udførte mellem alle Rædslerne sin Pligt. »Man gjorde det ganske mekanisk,« sagde han siden, »man fik ikke Tid til at tænke, og saa var man ung og spændstig.«

Foran Metz blev han dødssyg af Blodgang og opgivet af Lægerne. En Ven plejede ham med rørende Trofasthed og Omhu, og ved hans Hjælp fik han Lov at rejse hjem, da han var kommen lidt til Kræfter.

Svag og afkræftet, bleg som et Lig, slæbte han sig en Dag ved Vennens Arm gennem en fransk Landsby, og fra alle Sider hørte han medlidende Udbrud: »pauvre malade« (stakels syge).

Det gik langsomt med at blive helt rask igen, og tilbage til Fronten kom han ikke mere, og aldrig forvandt han helt det Knæk, han her fik, til sin høje Alderdom kunde han spore Sygdommens Følger.

Saa optog han igen sine teologiske Studier, denne Gang

i Kiel, og sluttede her med Embedseksamen. Han ønskede inderligt at faa Lov til at komme paa Præsteseminariet i Haderslev, hvor tysktalende Præster lærte Dansk, men fandt, at han vist ikke havde Lov dertil, da han jo kunde Dansk. Forstanderen hjalp ham imidlertid over hans Skrupler: »De kan vel ikke saa meget Dansk,« sagde han, »at De ikke kan lære mere?«

Saa kom han da paa Seminariet, og her kom hans Livs store Oplevelse, den 23-aarige unge Mand fik sit aandelige Gennembrud.

Dette skete ikke gennem personlig Paavirkning, men ved Læsning af Ludvig Harms Prædikener. Ene kom han igenem til Fred, og ene kom han til at føle sig, da han vilde meddele sin store Oplevelse og Lykke til andre. »Ak,« siger han, da stod jeg ene, saa smerteligt ene, ingen forstod mig.«

Nu var han altsaa færdig til at optage Præstegerningen, og han blev antaget som Kapellan hos en ældre Præst i Angel. Han fik sin første Præstekjole anskaffet, det var en dansk, og ingen Sinde i sin lange Præstetid bar han andet end den danske Præstedragt, enfen han saa holdt tysk eller dansk Gudstjeneste.

Hvorledes prædikede nu denne unge Præst? Ja, man studese, her var klare, ildfulde Vækkelsestoner. Kirken i Angel, som før næsten havde været tom, fyldtes nu Søndag efter Søndag. Den gamle Præst blev ikke misundelig, kunde godt glæde sig over den gode Kirkegang, og sikkert vilde her i Tidens Løb være blevet et Samfund, om ikke den unge Præsts Længsel efter sit kære Nordslesvig havde bragt ham til at søge derfra efter kort Tids Forløb og blive Kapellan hos en ligeledes ældre Præst i Gram.

Her i sit elskede Land var han i sit Element, her var han blandt sine egne baade hvad Sprog, Folkekarakter og Landet

angik. Sognepræsten, en repræsentativ, godmodig Mand, tog ingen Forargelse af, at Kirken ogsaa her fyldtes, naar den unge Mand talte (Grove-Rasmussen havde i Gram forberedt den aandelige Jordbund).

Men heller ikke her skulde han blive længe. I Nabsognet,

HØJRUP KIRKE

Højrup, skulde man have en ny Præst. Tre Mænd i Sognet havde istandsat Højrup Kirke meget smukt, og som Løn derfor fik de af Superintendenten Lov til selv at vælge en Præst.

De vilde nu først og fremmest have en Mand med Tale-gaver, og da man snart var bleven klar over, at Kapellanen i Gram vist var særlig begavet med saadanne, saa tilbød de ham Præstekaldet. Pastor Nielsen tog imod det og blev kaldet til Højrup.

Den Dag, da han skulde indsættes, var Spændingen stor,

den lille Kirke var fyldt til Trængsel, men da Folk saa den lille, lyshaarede Præst ved Siden af de høje, værdige Prælater, saa var der en, der udbød: »Jamen det er jo kun en Dreng!« »Hys, hys, vent til han kommer paa Stolen!« Og da deres ny Præst kom »paa Stolen«, saa var han en Mand, saa ung han var.

Nu havde han sin egen Menighed, kun et lille Sogn, saaledes som han helst ønskede det, fordi han da vilde være i Stand til bedre at lære de enkelte at kende. Hvor følte han sig lykkelig, fuld af Arbejdsiver og Ansvarsfølelse. Til sin lille Kirke skrev han følgende Digt:

Min lille Kirke, som fra Bjærgets Nakke
saa vidt og frit beser det pæne Land,
ud over Eng og Aa og By og Bakke
dit Blik lad glide fjærnt til Himlens Rand.

O, stod jeg dog saa frit som du, min Kirke,
og saa uhindret af de tusind Ting,
saa, hvad jeg her skal virke og skal dyrke,
saa klart som du fra Bjærget ser omkring.

Min lille Kirke. Tidt har Vindens Susen
i dig sig blandet med vor Søndagssang,
den mod din Mur har stridt med mægtig Brusen
og over Graven sukket mangan Gang.

O, gid naar Vindens Barskhed Blomsten svier,
som Kærligheden planted paa vor Grav,
vi da maa være der, hvor Stormen tier,
hvor Gud har tørret hver en Taare af.

Min lille Kirke, ja, dit Rum er lidet,
dit Syn ej stolt, dit Indres Pragt ej stor,

men du har Tag og Plads og Ro os ydet,
saa vi i dig har hørt Guds gode Ord.

Du passer godt til mig, min lille Kirke,
min Evne er ej stor, min Kraft kun svag,
dog lade Gud mig i mit Kald kun virke,
saa jeg staar tro for ham paa Dommens Dag.

Det var ny Toner, der nu lød fra Prædikestolen i Højrup. Folk studsede og lyttede. Saaledes havde de aldrig hørt en Præst tale før om Synd og Naade. Ham kunde de da forstaa. Men det var ikke saa lige en Sag at vove sig ind under den Forkyndelse, ens hele Liv, den daglige Tale, Tænkemaade og Handlen blev stillet under Guds skarpe Lys. Dog, blive borte fra Kirken, naar Søndagen kom, det kunde man ikke. Tilmed kom jo snart saa mange Folk langvejs fra, saa vilde man have Plads, maatte man være der i god Tid. Jo, der blev Kirkegang i Højrup.

I Ugens Løb færdedes den unge Præst ude i sit Sogn, hver eneste Familie aflagde han et personligt Besøg. »En Præsts Hovedopgave,« plejede han at sige, »er at være Sjælesørger for den enkelte.« Og naar han kom ind af Døren, kom han ikke som Præst, men som Ven. Han forstod de Mennesker, han talte med, interesserede sig for deres Gerning og forlod dem gerne med en venlig Indbydelse til at komme til Kirke næste Søndag.

Nu fik han endelig den Lykke at møde Mennesker, der forstod ham, blandt disse var maaske Gaardejer Kloppenborgs, Harrestrup, hans bedste Venner. En lille Tildragelse er karakteristisk for denne hans gode Ven. Præsten i Hygom og Harrestrup var en selskabelig og livlig Mand med æstetisk Sans, han fandt, at Krucifikset i Hygom Kirke var alt for blodigt, saa lod han det tage ned og erstatte med et Jærnkrucifiks. Men nu rejste sig en Bølge af Harme i Befolknin-

gen, *det* vilde man ikke finde sig i, og Kloppenborg drog paa Sognets Vegne til den Ribe Bisp for at klage. Han aabnede Foretrædet ved med ægte sønderjydske Fynd at sige: »Ved De, Herr Biskop, hvad Folk i vort Sogn siger? De siger, Vorherre er taget ned i vor Kirke og æ Dævel hængt op i Stedet!«

»Men, min gode Mand!« Biskoppen var helt forfærdet. Desværre blev trods Besøget Jærnkrucefikset alligevel ikke taget ned.

Man opdagede snart, at Præstegaarden stod aaben for alle, og det varede ikke længe, før Folk gik ud og ind dør. Troende og vakte søgte derhen og havde dejlige Stunder med Samtaler, Bibeltimer og Sang. Præstens Faster var flyttet til ham og bidrog ved sin rige aandelige Personlighed til at forhøje Værdien af Sammenkomsterne.

Livet begyndte at røre paa sig. Men der var dybe Skyggesider ved Præstegerningen i Højrup, og det var Kampen mod Drik og Kortspil, som den unge Præst snart var klar over maatte tages op med Kraft; thi disse Onder var meget slemme dør. Fra Præstegaarden kunde man se lige ned til Kroen. Her gik det lystigt til, særlig Søndagften, allerværst den Dag, da det store Marked i Arnum afholdtes. Hvor Præsten led under dette, og en Aften, da Stemningen var paa sit højeste i Kroen, stod Præsten pludselig midt iblandt dem. Almindelig Forfærdelse. Dyb Stilhed. Saa begyndte Folk pludselig at rykke ud, nogle sprang paa Hestene og fløj bort som forfulgt af onde Aander, og i et Øjeblik var Krostuen tom.

Dirrende af Harme stod Kromanden foran den unge Præst. »Det kalder jeg usømmeligt,« raabte han, »at komme her og forstyrre Folk i deres ærlige Næring!« Men før Præsten kunde svare, traadte Husets ældste Datter frem og sagde: »Gid De vilde komme her hver eneste Søndag og jage de fulde Folk ud.«

Nogen Tid efter skulde Præsten til Barnedaab, som den Gang altid holdtes i Hjemmene. Her var Krokonen med som Gæst, men maatte forlade Selskabet før de andre, da hun skulde hjem og have »Skænken« denne Aften. »Pas nu paa,« sagde Præsten, da hun sagde Farvel, »at der ingen fulde bliver i Aften!« Hun sendte ham et rasende Blik og mumlede nogle harmfulde Ord, da hun gik, men næste Dag gik Præsten til Kroen for at bede hende om Tilgivelse, hvis han havde saaret hende.

Dette bevirkede, at en anden Kone, som havde været en stor Modstander af Guds Rige, nogen Tid efter sagde til ham: »Nu ka' æ forstaa æ Præst, nu haar æ itte noget imod ham!«

Krofamilien blev senere alle omvendte og Præstens gode Venner. Men dette med at bede om Tilgivelse, det fulgte Pastor Nielsen lige til hans Dødsstund.

Mange Aar senere var det en Aften i Flensborg, hvor han sammen med sin Husstand og en dansk Gæst havde overværet en Gudstjeneste i Helligaandskirken ved en ung, dansk Præst nord fra.

Der var forskellige Meninger om Prædikenens Værdi. Pastor Nielsen fandt, den var utilladelig, stillede ikke Tilhørerne overfor Valget. Gæsten forsvarede den. Bølgerne gik højt, men man skiltes dog i Fred og al Venskabelighed og gik til Ro. Næste Morgen tidlig blev Gæsten vækket: »Du maa endelig komme op straks, Præsten er allerede oppe, han er saa elendig, han vil bede dig om Forladelse for i Aftes.« Saa-dan var han. Myndig og dog saa ydmyg.

Der begyndte at komme en vis Uro over de Højrup Folk. Man vidste sig aldrig sikker for Præsten, og mange mærkelige Historier kom i Omløb:

Præsten løb omkring ved Nattetid og kigede ind af Folks Vinduer for at se, om de drak og spillede Kort, og det kunde hælde, at en sen Nattevandrers eller en morgenduelig Mand

saa Lys i Præstens Studerekammer, hvor den flittige og samvittighedsfulde Sjælesørger sad og arbejdede paa sin Prædiken, at det da kunde løbe en saadan koldt ned ad Ryggen. — »Nu haar æ Præst nok været ude at kige ind af Folks Vinduer igen.«

Altid var Præsten paa Vandring i Sognet. Traf han ingen hjemme, søgte han, indtil han fandt nogen, og det var ham ganske ligegyldigt, hvor han talte med Folk, om i Svinestien, Kostalden eller i Køkkenet og paa Marken. Alle forstod han at komme i Forbindelse med, og Hemmeligheden ved denne forunderlige Evne laa maaske tildels deri, at han kom alle i Møde med en grænseløs Tillid, og at han kunde huske Navne og Familiehistorier noget nær enestaaende, saa Folk forstod hans Interesse for dem. Vi vil prøve paa at følge ham lidt en Dag. Det er Formiddag, Solen skinner straalende ned over det udstrakte Land, Luften er frisk, og det er Pastoren ogsaa. Han har opsmøgede Benklæder, Fedtlædersstøvler og en Stok i Haanden, desuden en Pakke Smørrebrød og en Mælkeflaske i Lommen, saaledes som han altid er udstyret, naar han skal paa en længere Vandring, og man ikke kan vente ham hjem før Aften.

Saa spadserer han da af Sted, let og elastisk, nynner, staar nu og da stille for ret at nyde den skønne Dag. Ved Korsvejen tager han Listen med de Familier, han i Dag vil besøge, endnu en Gang frem. Det er ikke Huse og Gaarde i Rækkefølge, nej, det gaar efter en helt anden Plan, som kun han kender.

Der ligger nu dét Hus langt ude til højre. Hvorfor gøre den lange Omvej ad Vej og Sti, hvorfor ikke hellere gaa ligefrem i Retning af Huset. Som tænkt, saa gjort. Let gaar det over Pløje- og Græsmarker, Jordvolde og Bække, et lille Mose- drag passeres ogsaa, alt saare vel, indtil et kedeligt Pigtraadshegn viser sig. Ja, de Pigtraadshegn, de er i Grunden hans

eneste Fjender paa hans Ture. Husbestyrerinden kan heller ikke lide dem, hun sporer deres ublide Angreb paa Frakken.

Dog ogsaa denne Forhindring bliver klaret, og saa staar han ved Husets Dør. »Goddag!« — Intet Svar. — »Naa, her er nok ingen hjemme?« »Jow æ æ da hjem!« Der staar en lille Purk. »Men Faar og Muer æ itte hjem!« Saa taler de to sammen, bliver Venner, Drengen præsenterer sine Kattetilinger og Kaninen, og Præsten vil atter gaa. »Ska' do no gaa,« siger Drengen, »dæ æ da kjøjt at Muer itte æ hjem, do sku' jo ha' Kaffe!«

Saa gaar det videre. Vejen fører forbi en Gaard, hvis aabne Stalddør vender ud mod Vejen. Idet Præsten passerer Stalddøren, hører han en Karlestemme bande stygt derinde. I et Nu er Præsten ved Stalddøren. »Det var noget Skidt, De der sagde,« lyder hans klare, myndige Stemme. Dødsstille i Stalden. Præsten skrider videre med lette Fjed. Denne Gaard er ikke med paa Dagens Program.

Der er et langt og lidt vanskeligt Stykke at tilbagelægge, før han naar det næste Sted. Denne Gang ser man ham allerede i Afstand komme nede paa Vejen. Tre Mænd sidder om Bordet i Stuen og faar sig et hyggeligt Slag Kort med en Kaffepunsch, man har lige afsluttet en Kohandel. »Dæ kommer æ Præst!« Manden farer op og stirrer forskrækket ned ad Vejen. De andre stirrer med. Manden ud i Køkkenet. »Mu'er, tag æ Kopper væk, og lidt gesvindt, æ Præst kommer.« Kopper og Flaske fjernes i Hast, Kortene forsvinder i Bordskuffen, og da Præsten træder ind af Døren, ser han tre Alvorsmænd, som sindig bakker paa Piberne, og møder et venligt »Walkommen her!« Men Præsten har en fin Næse, han aner Kaffepunschduften. Man sidder og taler hyggeligt om Vind og Vejr, Gaard og Fæ, og Præsten indbyder dem saa alle tre til at komme i Kirke næste Søndag, hvilket de ogsaa alle lover. Og saa gaar det igen videre, Præsten vil paa ingen

Maade tage imod den gæstfri Indbydelse til at spise. Nu ser vi ham sidde paa en Grøftkant, han nyder Smørrebrødet og drikker af Mælkefalsken og fryder sig af Hjærtet over sit Fri-luftsmaaltid i Selskab med Markens Liljer og Fuglene under Himmelen. Igen gaar Turen videre. Der gaar en Karl og pløjer, mens han fløjter en Melodi. Præsten lytter. Et Hop over Jordvolden, ind paa Pløjemarken. »Goddag, hvad var det for en Melodi, De fløjtede dér?« Melodien fløjtes igen, og de kommer i en Samtale, i al Amindelighed, men før Præsten gaar, føjer han nogle Ord til om Vejen til Himlen. Og videre gaar det. Ved Aftenstid kommer han hjem, let og spændstig, nynnende, taknemmelig mod Gud og Menneskene.

19. Januar skriver han i sin Dagbog:

Jeg var til Alters i Gram. Jeg var slet ikke glad, jeg var saa tør, saa meget beskæftiget med det Drikkeri, men jeg bad Herren om at give mig sin Aand og blive ved dermed. Mægtigt Indtryk gjorde Salmen »Kom, Hjærte, tag dit Regnebræt« paa mig.

Lidt senere i Dagbogen staar der:

»Herre, hjælp mig dog, at jeg ikke blot af Trang og Angst for, at de skal gaa fortabt, arbejder, men at jeg maa gøre det med Lyst og Glæde.« 19. November: »Lad mig ikke spørge efter, hvad der er min Lyst, men hvad der er Guds Vilje.« Og lidt senere: »Ak, gid jeg kunde elske mine Sognebørn mere, jeg tænker ikke nok paa at glæde dem og fremme deres Vel, jeg ofrer alt for lidt for dem. O, Herre, hjælp mig, at jeg maa bruge min Fritid mere til at opsøge dem.«

»Jeg har været »indremissionsk«, før der nogen Sinde eksisterede noget af det Navn,« plejede Pastor Nielsen gerne at sige, naar han fortalte om sit første Møde med Indre Missions store Høvding i Danmark, Vilh. Beck, hvem han ærede og beundrede. I sin Dagbog 1880 fortæller han om et Møde i Esbjerg, hvor et nyt Missionshus blev indviet. Han skriver:

»Hvor maa man være Gud taknemmelig for en saadan Dag. Der var Masser af Mennesker. Vi begyndte med at synge: »Den signede Dag med Fryd vi ser,« saa en Sang af Lærer Jensen, Esbjerg, hvori det hedder:

Lad os, Venner, med Højtidsklang
 synge Herren en Takkesang
 for dette Hus, som han os gav,
 langt herude ved Vesterhav.
 Ved salten Sø.

Pastor Beck prædikede, og vi sang: »Den Tro, som Jesus favner.« Gamle Casper fra Vamdrup sad ved Siden af mig, og han brast i Graad, da vi sang: »O, du min Lyst og Ære, min Frelser i al Nød.« Jeg maatte tænke paa min Ringhed ved Siden af denne Mand.«

Pastor Nielsen var klar over, at der maatte stiftes en Indre Mission ogsaa i Sønderjylland. Sagen blev lagt frem for Samfundene og vandt stor Tilslutning. Den sønderjydske Indre Mission blev stiftet, og Pastor Nielsen valgt som Formand.

Nu paafulgte nogle travle Aar, Møderne i Præstegaarden forøgedes i Antal, rundt omkring fra kom Opfordringer til ham om at komme som Taler, men man havde ingen Jernbane den Gang, langt mindre Rutebiler, og i aaben Vogn tilbagelegde han Vejen baade Sommer og Vinter. Hvor Pastor Nielsen talte var der altid fuldt Hus og aandeløs Opmærksomhed. Hans Prædikener var altid Variationer over samme Tema, nemlig: »Omvend dig, Menneskebarn, ellers gaar du fortabt,« men han forstod at gøre det bestandig nyt og fængslende og Sagen brændende. Han gjorde ogsaa Vækkelsessange populære og sang selv for med sin klare, stærke Stemme.

Kun sjælden tog han sig Ferie, men naar han engang imellem gjorde det, var det særlig ved Efteraarstid, saa be-

nyttede han i Regelen en 14 Dage til at vandre sit kære Nord-slesvig igennem paa Kryds og tværs. Det smukkeste ved vort Land er Vandløbene, plejede han at sige, og han kendte saa at sige hver eneste lille Aa og Bæk. Naturen var og blev for ham altid en Kilde til stor Glæde. Det storslaaede havde ingen Tiltrækning for ham, han holdt ikke af det store Hav eller de mægtige Bjerge, men blide Landskaber med Skove og Søer. Naar han vandrede derude i de flade Egne, var det ikke Himmelhvælvingen eller den storslaaede vide Udsigt, der greb ham, men Blomsterne ved Vejkanten. Naturen var for ham en stor Billedbog, og han saa Gud bag det hele. En Plante, han elskede meget højt, var Lyngen, om den synger han:

Læg en Lyngkrans paa min Kiste,
læg den paa min Gravhøj ned.
Den med Enens grønne Kviste
smykke skal mit Hvilested.

Læg en Lyngkrans paa min Kiste,
jeg har elsket denne Egn,
give den da paa mit sidste,
mig igen et Venskabstegn.

Læg en Lyngkrans paa min Kiste,
var den ej som andre skøn,
fattig Lyng sin Gud dog priste,
blev dog og om Sommeren grøn.

Læg en Lyngkrans paa min Kiste,
intet jeg kan bramme med,
men til Livet Gud mig viste
Vej i Jesu Kærlighed.

De store, enlig liggende Gaarde holdt han ogsaa meget af med deres Familietraditioner, og i Tidens Løb samlede han sig en Viden om Landet og Befolkningen, som er noget nær enestaaende. Selv i sin høje Alderdom kunde han næsten ikke holde op, naar han i Samtalens Løb kom ind paa Familiehistorierne. Han elskede i Sandhed Bønderne. »Var jeg ikke bleven Præst, vilde jeg have været Bonde,« plejede han at sige, men hvem, der kendte ham, fandt, at det vist var heldigt, han ikke var bleven det. En Ven sagde en Gang til ham: »Hvis der var en Stue med Præster og en med Bønder, saa tror jeg, De foretrak Bønderne,« og Præsten smilede og svarede: »Det tror jeg ogsaa.«

Han var heller ingen Ven af Præstekonventer — dør diskuteredes alt for meget — plejede han at sige.

Sin Notitsbog havde han altid med paa disse lange Vandringer, og var der noget i Naturen, der særlig greb ham, eller en Ejendommelighed i Folkemaalet, straks kom Bogen frem, og siden bragte hans Pen det videre.

Undertiden gik hans Ferierejser ogsaa Nord paa. I sin Dagbog skriver han 24. Juni 1880: »Hvor jeg føler mig lykkelig og fri. Fri for Bekymringer og Arbejde i hele 14 Dage, og nu gaar Vejen ad Viborg, Silkeborg, Aarhus o. s. v.« Paa Turen Nord paa studerede han særlig de gamle Herregaarde og Folkelivet, og naar den utrættelige Fodgænger blev tørstig og bad om Vand eller Mælk i Husene, han kom forbi, kunde det hælde, at naar Folk spurgte ham, hvilken Haandtering han havde, og han svarede »Præst«, at de forbavset udbrød: »Det kunde vi da ikke tænke, at en Præst rendte saadan omkring.«

Det var Grotider for Guds Rige i disse Aar i Sønderjylland; Indre Mission voksede fra en lille Begyndelse til en stor, omfattende Bevægelse, og det tør vist nok siges, at Pastor Nielsen var den aandelige Fører, som satte sit Præg paa det aandelige Liv i Sønderjylland, rigt beaandet, som han

var, baade som Prædikant og som Sjælesørger. Som det sidste blev han mere og mere søgt. Folk havde faaet Tillid til deres Præst, og de kom med deres Sorg og Nød til Præstegaarden, og ingen gik uhjulpet derfra.

Men var Pastor Nielsen en aandelig Fører, saa var han dog ingen Organisator, og han, som netop havde sin store Styrke i at kende sin egen Begrænsning, forstod ogsaa dette. Derfor trak han sig efter adskillige Aars Forløb tilbage fra Formandsposten, som blev overtaget af Pastor Tonnesen, der havde de Evner, Pastor Nielsen her manglede. Dog hele sit Liv, kan man sige, arbejdede han for Indre Mission, naar han i sin høje Alderdom betegnede sit nationale Standpunkt som »den sidste Nordsløviger« (thi herefter bliver man enten tysk eller dansk), saa betegnede han sit religiøse som »Pietist« — »jeg anser Teater, Kortspil og Dans for Synd.«

I 15 Aar var Pastor Nielsen Præst i Højrup, han stod nu paa sit Livs Middagshøjde, i sin fulde Kraft; med den stærke Selvkritik, han havde, følte han, at det vilde være godt baade for hans Sognebørn og for ham selv nu at søge en anden Virkeplads.

Han søgte Præstekald i Sommersted ved Haderslev, og 27. April 1888 blev han kaldet dertil. I sin Dagbog skriver han: »Herren være takket, han gøre mig til en trofast Præst og Sjælesørger for Sommersted Menighed.«

Dette nye Sogn var meget forskelligt fra det første. I Højrup var man ude paa Midtryggen, Folk og Forhold jævne, i Sommersted var man nærmere Østkysten, og Grænsekampen stod her i fuld Kraft, dansk og tysk Kultur mødtes, det gjorde Folk vaagne og kritiske. Og nu kom den nye Præst med sin Forkyndelse, sin skaanselsløse Revsen af Folkets Synder, sin energiske Kamp mod Drik og Kortspil, Kravet om Søndagens Helligholdelse — om Omvendelse. Hvem skulde ikke hen at høre »den gale Præst«, som tordnede alle

ned i Helvede, det var i alt Fald noget nyt, man kunde da faa lidt at more sig over og noget til Samtaleemne ved Selskaber og Sammenkomster.

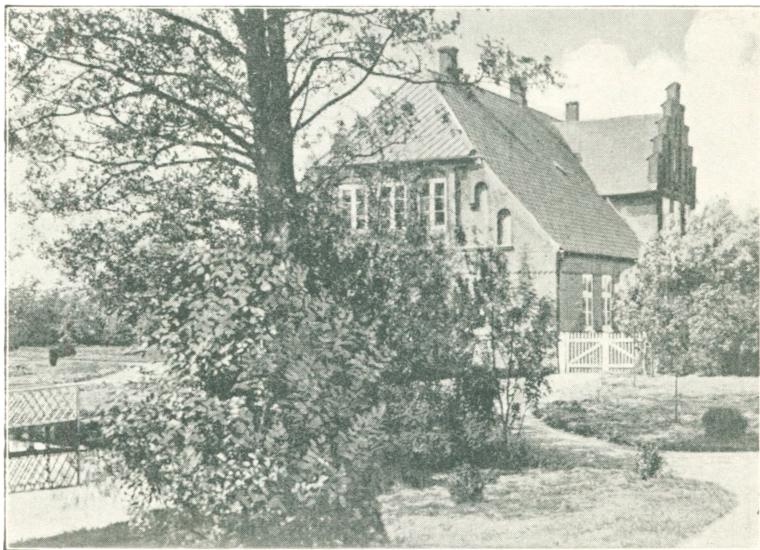
Kirken var stuvende fuld hver eneste Søndag.

I Sognet fandtes en dygtig og energisk Krokone, som drev sin Forretning med Glans, og selvfølgelig var Præstens Prædikener et interessant Emne i Kroen. Og Krokonen lo, »æ vil da osse derhen for at more mæ,« sagde hun, og saa gik hun i Kirke næste Søndag. Men hun morede sig slet ikke, tværtimod, næste Søndag, da Kirkeklokkerne ringede, sad hun allerede i god Tid i Kirken igen, og næste Søndag med, og en Dag kom hun som en sønderknust, ulykkelig Menneskesjæl, der ikke kunde holde Livet ud, hvis hun ikke fik Fred med Gud. Det fik hun, og i Gerning viste hun, at det var Alvor og Sandhed med hendes Kristendom, hun nedlagde Kroen og levede nu af Landbrug, og underligt var det at se, hvilken Velsignelse der siden laa over dette Hjem og den hele Familie.

Den skønne Præstegaard med den smukke Indkørsel, den dejlige Have, Hygge og Gæstfrihed blev snart et Tiltrækningspunkt for mange forskellige Slags Mennesker.

Pastor Nielsen elskede Kunst. Smukke Malerier og skønne, gamle, stilfulde Møbler prydede hans Hjem. Hans Syn paa Kunsten var dette: »Hvad Blomsten er for vor Have, det er Kunsten for Livet.« Han plejede at sige: »Vi er jo alle Smaafolk, og hvad er Blomsten for Smaafolks Haver? Jo, Havens største Del optages af Kartoffler, Kaal og Grønsager, men i et lille Hjørne foran en Havebænk staar Roser, Reseda, Gyl-denlak og Levkøjer, mere har Smaafolk ikke Raad til, og over disse Blomster glæder de sig i ledige Stunder, naar de hviler ud efter Arbejdet. Vi vil gøre det samme med Kunsten. I Hvilens Stund glæder vi os over den bildende og fortællende Kunst, vi glæder os ved at se den evige Sandheds Indhold rakt os i Kunstens skønne Form. Det sinker os ikke

i vort Løb efter Klenodiet, tværtimod det opflammer vor Kærlighed til Gud og vor Nidkærlighed i hans Tjeneste, og vær ikke forsagt, fordi du ikke kan lave Vers, skrive skønne Digte eller male smukke Billeder, thi det skønneste Digt, det skal være vort Liv, og dette Kunstværks Forfatter skal enhver

SOMMERSTED PRÆSTEGAARD.

blive. Men glem ikke tre Ting: Lev i Kærlighed, gør altid din Pligt og vær i Verden som den, der ikke er af Verden.«

Pastor Nielsen var ikke gift, ej heller var han nogen Sinde forlovet. Børneven kunde han egentlig heller ikke kaldes, men han havde en Plejesøn, Søn af en fjern Slægtning (nuværende Dr. med. Jensen i Flensborg), som han holdt meget af, og han kunde godt tale med Børn, samlede ogsaa paa smaa morsomme Scener og Samtaler med dem, som han holdt af at gengive paa en meget fornøjelig Maade. Her er nogle Eksempler »Jeg kom forleden Dag fra Stationen med min Hat-

æske, jeg havde været til Tante P.s Begravelse. Jeg møder min lille Ven, Nis, han ser alvorligt paa min Hatæske og siger: »Do haar nok faaet dæ æ ny Spand!«

Povl siger altid, naar man spørger ham, hvad han vil være: »æ vil i al Fald itte være Smaafolk!«

Jeg spurgte Peter forleden, om han kunde sige mig et tysk Ord, han saa fornærmet paa mig, »æ ka itte Tysk.« »Naa, ja saa vil jeg lære dig et tysk Ord: Sirup!« »Næ, dæ æ itte tysk we wos Præst, dæ æ dansk.«

Hans Konfirmandundervisning var fængslende og fornøjelig og førte samtidig ind i Dybden og Inderligheden. Her er et lille Eksempel:

Det er en Dag i April. Luften er mild og fuld af Fuglekvidder, Sneklækkerne blomstrer allerede paa Plænerne. Inde i Konfirmandstuen, der har to Glasdøre ud til Haven, sidder Præsten med 25 Dreng og Piger, man er ved at prøve at forstaa den første Halvdel af Davids første Salme.

»Salig den Mand, som ikke vandrer i de ugudeliges Raad, eller sidder i Spotterens Sæde, men som har Lyst til Herrens Lov og grunder paa den Dag og Nat. Han skal være som et Træ, der er plantet ved Vandbække og hvoraf ikke et Blad falder af, og alt, hvad han gør, skal han faa Lykke til.«

Præsten gaar pludselig hen, slaar Glasdørene op og siger: »Hvem kan finde det skønneste Træ i Haven? Løb alle ud og forsøg at finde det!«

Det lader man sig ikke sige to Gange. Jublende løber alle ud i Haven for at finde det, og alle er snart enige om, at det skønneste Træ er en El, slank og lige som et Lys, der staar ved Dammen.

»Godt! hvorfor er den saa skøn?« En Pige svarer tøvende: »Den staar ved Vandet.« »Ja, men det gør de andre Træer ogsaa.« Man undersøger igen, ser spørgende paa Præsten ... »Nu skal jeg fortælle jer det. Se, her stikker et Drænrør frem

over Jorden ved Træets Rod, Vandet pibler ud af det. Her er nemlig Kilden, der fylder Dammen med Vand, og Kildens Vand overrisler Træets Rødder. Træet er nærmest Kilden, derfor er det saa skønt. — Saa ind i Stuen igen med jer alle-sammen.« Og atter sidder man med Davids Salme foran sig. »Salig den Mand, som ikke vandrer i de ugudeliges Raad og ikke sidder i Spotterens Sæde.«

»I Hermansburg paa Lüneburger Hede var Ludvig Harms Præst i mange Aar. Han gik en Dag i daarligt Vejr paa Landevejen, da kom der en fin Ekvipage, og Herren deri bød ham op at køre med. For Regnens Skyld tog Harms derimod med Tak. De to kom nu i Samtale og blev snart uenige med hinanden, thi den fine Herre havde en ufin og snavset Sjæl, var en Spotter og uden Gud. Harms bad om, at Vognen maatte holde, saa steg han ud, idet han sagde: »Hellere vil jeg gaa med Vorherre i Regn paa Landevejen, end sidde med Djævelen i Karet. Farvel.«

Vi gaar videre: »Men som har Lyst til Herrens Lov og grunder paa den Dag og Nat.«

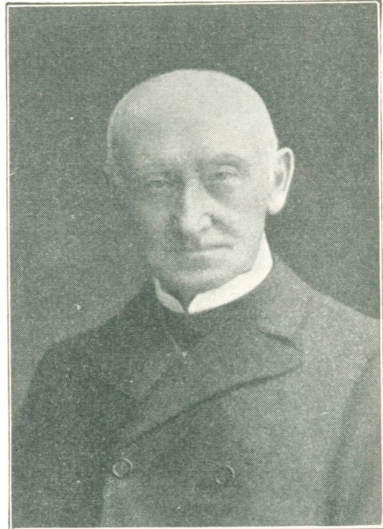
»Der var en Gang en fattig, blind Pige, som elskede sin Frelser. Hun ejede Markus Evangelium trykt med den ophøjede Blindeskrift, og det var hendes største Glæde at læse deri. Men hun maatte arbejde haardt, og i Tidens Løb blev hendes Fingre haarde og mistede deres Følsomhed, saa hun ikke mere kunde læse. Da blev hun meget bedrøvet. »Farvel, min elskede Bog,« sagde hun og kyskede under Taarer sit Evangelium, men da opdagede hun, at hun kunde føle den ophøjede Skrift med Læberne. Hun faldt paa Knæ, jublede og takkede Gud. Det kan man kalde at have Lyst til Herrens Lov.«

Vi gaar igen videre. »Alt, hvad han gør, skal han faa Lykke til.«

»En Gang blev en Del rige Forretningsmænd spurgt om,

hvad de ansaa som Grunden til deres Lykke, og Størstedelen svarede med: »Søger først Guds Rige og hans Retfærdighed, saa skal alt det andet tillægges eder.« Den kommer bedst frem i Verden, som ikke tragter efter at komme frem, men efter at staa i Guds Naade. Og nu, Børn, saa I jo Træet i Haven, hver Gang I herefter ser et frodigt og kraftigt Træ ved en Bæk eller Kilde, saa husk, at I skal være et saadant Træ, at eders Hjertes Rødder skal være sænket i Livets iKlde.«

Pastor Nielsen var ikke politisk interesseret, det var hans Opfattelse, at en Præst skal være Præst, helt og intet andet, han mente, en Præst forringedes, naar han blev Politiker. Han havde en uhyre fin og følsom Samvittighed, nogle vilde maaske finde for følsom. Imidlertid vilde han gerne hjælpe de

PASTOR NIELSEN (I SOMMERSTED).

danske Skolebørn, som ikke havde saa gunstige Kaar som de tyske. De tyske fik hvert Aar fri i Sommermaanederne, de danske ikke. Præsten var Skoleinspektør og havde som saadan Ret til at give flere Ugers Ferie til de Børn, han vilde, Degnen havde Ret til at uddele »Ferie dage«. Og nu foreslog Pastor Nielsen, at Degnen lagde sine Ferie dage til Præstens Ferieuger, og at de forærede de danske Børn dem. Det viste sig da, at Degnens Dage og Præstens Uger tilsammen netop gav lige saa lang Ferie som de tyskes. Der blev Glæde blandt de danske Skolebørn i Sommersted, og siden hjalp Præsten

ogsaa i andre Sogne de danske Børn til Sommerferie paa denne Maade.

I Tidens Løb gik det her som i Højrup, der blev en stor og levende Menighed, som samledes i Præstegaarden og i Privathuse til Samtale og Bibeltimer. Kirken var altid fyldt, og baade Indre- og Ydre-Mission fik en stor Plads i Vennernes Hjerter. Modstand var der ogsaa, men Opmuntringerne var de fleste.

Præsten skriver i sin Dagbog i November 1892: »T. var hos mig, han sagde, det nyttede ikke, jeg prædikede for ham, thi han var en Dag ældre end jeg. Saa slog han Døren i efter sig og gik bort i Vrede. Nogen Tid efter kom hans Svigersøn med en Gave til Missionen, han vilde kysse min Haand, hvad jeg naturligvis bebrejdede ham, hvilken Forskel mellem unge og gamle. — I Dag fortalte R. mig, at han forleden gik til en syg Kone for at give hende en Krone. Mens han gik, kom denne Tanke: Der gaar ellers mange Kroner for dig, Rasmus, hvad om du nøjedes med 50 Øre, det kan være nok. Han gaar lidt. — Rasmus, der gaar mange 50 Øre for dig, hvad om du nøjedes med 25 Øre, det kunde ogsaa gøre det. Men da mærkede jeg, hvem det var, og saa sagde jeg: »Hvis du ikke holder Mund, Satan, saa vender jeg æ Pung.«

Da jeg gik forbi L.s Hus, saa jeg, han havde faaet bygget en ny, køn Lade, jeg bemærkede dette, og saa sagde han fortroligt og forstaaende til mig med et glad Smil: »Ja, og der er ikke arbejdet en eneste Søndag paa den.« Søndagsarbejde har nemlig før altid været denne Families Sædvane.

Paa denne Tid var Pastor Carl Moe Præst i Skanderup, og Pastor Nielsen havde Forbindelse med ham og skriver i sin Dagbog: »Hvor er det dejligt at være Gæst i Pastor Moes Præstegaard, hvor velgørende er den Fromhed og Naturlighed, som hersker i dette Hjem, ikke det mindste kunstlet eller

overdrevent, det, der gør Pastor Moe saa udpræget, er, at han simpelthen drager Konsekvenserne af Troen.«

Ogsaa nu var Præsten meget paa Rejser for at tale, ogsaa her maatte han tage mange og lange Ture i Kulde paa aaben Vogn. I mange Aar var der hver Sommer et stort Møde i Christiansfeld, hvor mange Mennesker fra de 8 Sogne Nord fra Grænsen kom, og mange Syd fra. Dér var Pastor Nielsen hvert Aar en højt skattet Taler, og man kunde undertiden høre saadanne Udbrud som: »Ja, naar Pastor Nielsen har talt, saa kan vi godt rejse hjem, for noget bedre kan vi ikke faa at høre.«

Paa dette Tidspunkt begyndte Pastor Nielsen at skrive sine smaa Bøger: »Herrens Røst i Haven,« »Paa Rejse i mit Hus,« »Nordslesvigske Fortællinger,« »Schäfergaarden« o. fl. Disse smaa Bøger, hvori han benytter Smaating med en ejendommelig fin Poesi og Ynde som Udtryk for sine dybeste Tanker.

En Kæmpenatur var han ikke, veg tilbage for det mægtige, men sænkede sin fine, sensible Sjæl i det smaa, og da han nøje kendte sin Begrænsning, beherskede han altid sit Stof til Fuldkommenhed. Sit Forfatterskab regnede han imidlertid ikke for meget, lagde det i en lang Aarrække helt til Side, »thi,« sagde han, »den Slags Skriverier fører for meget bort fra Centrum, der kan ubevidst sidde en Del Forfængelighed deri.« Til sidst ofrede han det helt, følte det som »sin Isak«, der blev ofret, og glædede sig i Sejren for Herren.

I lang Tid redigerede han »Kristelig Folkekalender«, og hans egne Bidrag deri kan man endnu den Dag i Dag møde som kendt og skattet i Sønderjylland, de vidner alle om en dyb Forstaaelse af hans elskede, nordslesvigske Folk.

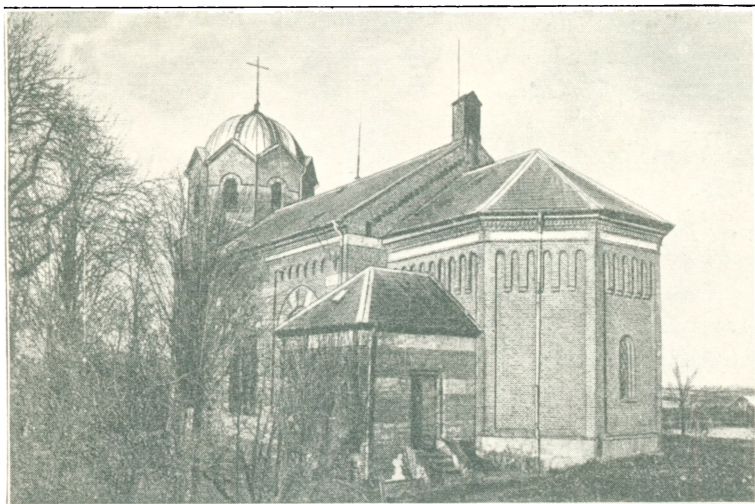
Da den ny, nordslesvigske Salmebog blev samlet, lagde Pastor Nielsen ogsaa et stort Arbejde i denne Sag. Han blev

valgt ind i Komiteen, som arbejdede dermed, og som altid samledes hos Grev Schack paa Schackenborg, som var meget interesseret i Sagen. Et Venskab opstod mellem den grevelige Familie og Pastor Nielsen, og han har staaet Fadder til den yngste af Greverne, Erik, som han omfattede med en særlig Kærlighed. I en af sine Dagbøger skriver han:

»Paa Tiden Schackenborg. Lille Erik er saadan en nydelig Dreng, nu fire Aar. Jeg gav ham en Æske med Bonbon, og han spurgte henrykt: »Maa jeg beholde den altid?« Da jeg skulde rejse, hentede hans Fader ham op af Sengen, for at han skulde sige Farvel til mig. Det lille Skind, lige op af Sønnen; de to andre Dreng, Otto og Christian, stod og præsenterede Gevær med Træsabler, da jeg kørte bort.«

Pastor Nielsen var en meget flittig Mand. Naar man hørte ham som Prædikant, en Taler af Guds Naade, hvor alt var fuldendt indtil Gestus og Minespil, saa laa det nær at tænke, at han vist ikke behøvede megen Forberedelse med en slig Begavelse, men dette var ikke Tilfældet, han forberedte sig netop overordentlig grundigt, filede og filede paa sine Prædikener, indtil han var tilfreds, hvor ofte brændte Lampen i hans Stue, naar hele Sognet sov. Sædvanlig var hans Søndagsprædiken allerede færdig om Torsdagen, og saa kunde han de sidste Dage atter og atter gennemgaa den. Søndag Morgen var det en knuget Mand, stille og faamælt, en Mand, hvis Ansvarsfølelse overfor Gud virkede som en tung Byrde, en bøjet Mand, der besteg Prædikestolen, men var Gudstjenesten forbi, da var han atter sig selv, glad, lys og underholdende. Saa grundigt var hans Prædikener udarbejdet, at holdt han den samme flere Gange, var intet forandret deri, intet Ord, ingen Vending, og han benyttede aldrig Manuskript paa Prædikestolen. Denne Flid fulgte ham lige til det sidste. »Ikke nyde, men yde,« hans Yndlingsord, havde han skrevet med rystende Haand og lagt ved sin Dødsseng.

Pastor Nielsen var et bedende Menneske, Studereværelset i Sandhed et Bedekammer; intet Besøg i Sognet, ingen Gang ned i Byen, uden han først paa sine Knæ havde talt med Herren derom, ingen offentlige Taler i større Kredse, uden Sagen var overgivet til Herren. Trods et Krigsbarn, født i 48,

SOMMERSTED KIRKE.

konfirmeret i 64, med i 70, i sin Alderdom under Verdenskrigens Tegn, saa var han dog altid et Fredens Barn, vilde nødig Ufred og Strid, men gjaldt det Herrens Sag, da fløj Sværdet af Skeden og gav Gnister; som Sjælesørger svigtede hans fine Taktfølelse ham aldrig, men han gik aldrig uden om Sandheden.

Alle i Sommersted Præstegaard havde det godt, lige fra de høje, mørkebrune Raceheste, der fløj hen ad Vejen med Præst og Kusk i Landaueren og næsten kunde tage Kampen op med Nutidens Biler, til de menneskelige Væsener, der be-

fandt sig paa Præstegaardens Enemærker. Hvor mange blev ikke hjulpet, hvor mange Breve med Bøn om Hjælp fik ikke Præsten, hvor ofte blev han ikke udnyttet og misbrugt for sin Hjælpsomhed, han trøstede sig altid med: »Bedre at have givet til uværdige end nægte Hjælp til en værdig.« Og egentlig hjalp han over Evne. En Dame kom en Gang til Præstegaarden, fortalte hun var Godsejerske Nord paa, eneste troende i sin Slægt, søgte Forstaaelse blandt ligesindede, da hendes Ensomhed var saa svær. Hun nød Gæstfrihed i Præstegaarden, men forsvandt pludselig, da det begyndte at blive afsløret, at hun var Bedragerske og Plattenslagerske.

En Aften blev der sent banket paa Døren, to unge Kvinder, som var gaaet vild af Vejen, bad om Husly, det fik de, bagefter hørte man, at det var to letlevende Damer, som en Tid havde opholdt sig der paa Egnen. Ja, en Vinteraften stod der endog en stor Kurv uden for Gangdøren. Stuepigen bar den ind, og da den blev aabnet, laa et nyfødt Barn deri. Stort Røre. Husbestyrerinden fik en søvnløs Nat, hun tog den nyfødte ind til sig i sit Soveværelse. Alle gjorde, hvad de kunde for at lette Tilværelsen for den lille Verdensborger, og næste Dag drog Præsten til Byen for at melde Sagen og faa Barnet anbragt paa et Børnehjem. Konfirmanderne, som skulde komme den Dag, styrtede hjem med den store Nyhed: »Ved Præstes er der kommet æ Baa'n.«

I det ene Hjørne af Præstegaardens Gaardsplads stod et gammelt, ubenyttet Ovnhus. En Dag, da Byens gamle Maler havde noget Arbejde i Præstegaarden, sagde han: Præsten ved vist ikke, hvor mange »Bossen« De har i Logis, jeg ser dem springe ud fra Ovnhuset hver Morgen, naar jeg kommer paa Arbejde her.«

Aa ja, saa forstod man, hvorfor man om Morgenens tidlig havde Besøg af saa mange Bossen, der bad om Kaffe med Brød til. I Almindelighed sad der hver Morgen en 3—4 Mand

i Folkestuen. Selvfølgelig var »det gode Sted« med gratis Logi og Frokost velkendt blandt »Vandringsmænd«.

Pastor Nielsen sidder en Dag med en Ven og nyder en Kop Kaffe paa et Hotel i Haderslev. I Nærheden sidder to Bønder med et Glas Øl, der kommer en Haderslev-Borger og slutter sig til dem og forlanger ligeledes et Glas Øl. Imidlertid rejser Pastor Nielsen sig og gaar for at ende nogle Ærinder i Byen. »Hvem var det?« spørger Haderslev-Manden. »De maa it gaa møje i Kirke, sinner De it ved det,« svarer den ene af Bønderne, »det er jo æ Præst fra Sommersted.« »Aa haa — jo ham har jeg nok hørt om, Folk skal jo være naaet saa vidt i Sommersted, at de ikke vil arbejde mere, deres himmelske Fader skal forsørge dem.« »Ja, saarn er et,« svarede Bonden, »for lidt og for møje fordærver aalting.«

Jo, Pastor Nielsen var velkendt haade blandt Bosser og Godtfolk, men overfor ubehagelige Mennesker fulgte han altid et bestemt Princip. Han tænkte sig, Kristus stod bag dem og vidste, det var ham, der havde sendt dem paa hans Vej, og for hans Skyld var han venlig og sagtmodig.

Midt i dette rige Arbejdsliv standsede Herren ham pludselig. Paa en meget kold Køretur, blev Præsten forkølet, og det udviklede sig hurtigt til en ondartet Lungebetændelse. Det blev en Kamp paa Liv og Død, og det saa ud, som om Pastor Niensens Livsdag var slut. Han kom dog igennem Krisen og bedredes, men langsomt, og hans Arbejdskraft havde faaet et Knæk for bestandigt.

I sin Dagbog fra denne Tid skriver han:

»Et af mine Yndlingsord er Johs. 16, 33: »I Verden skal i have Trængsel, men værer frimodige, jeg har overvundet Verden,« og lidt senere:

»Jeg saa et dejligt Vers om Lidelsen, paa Dansk vil det lyde saaledes:

Lidelsen skal samle vore Tanker,
 at de vildt ej her og der henvanker,
 lokkede af Verdens Gøglespil.
 Den skal staa som Vagt ved Øje, Øre,
 den skal passe paa, at inden Døre
 i vort Hjerte det staar rigtigt til.«

Og igen lidt senere:

»Begrav, hver Gang Herren revser dig, et Stykke af dit gamle Menneske, eller en Ytring deraf, jo hurtigere du gør det, des snarere kan Herren hjælpe dig.«

Han maatte søge at gøre sig fortrolig med, da han igen begyndte sin daglige Præstegerning, at hans Kræfter ikke mere slog til i det store Sogn. Sikkert har det været smerteligt for ham, men han har bøjet sig i stille Lydighed under Guds Vilje. Altsaa maatte han søge et mindre Embede; det gjorde han og fik ogsaa et saadant, det blev Tandslet paa Als.

I Sommersted vilde man gerne give den afholdte Præst, de nu havde haft i 18 Aar, en smuk Erindringsgave. De kendte hans Kærlighed til Malerier og Hjemstavns Motiver, derfor bestilte de en kendt Kunstner til at male et Billede af Kirken. Det blev meget smukt, og Pastor Nielsen glædede sig inderligt over Gaven. Blandt dem, som ønskede at se Billedet paa nær Hold, var ogsaa Byens originale, gamle Maler, der vel ikke gav sig af med »Kunsten«, men dog mente at have en god Forstaaelse af denne. Han fik Lov til at komme ind og se Billedet. Han anbragte sig paa en Stol foran det, lagde Hovedet snart paa den ene Side, snart paa den anden. Med Kendermine undersøgte han det grundigt, bøjede Tommel- og Pegefinger sammen, først paa højre Haand, saa paa venstre, og betragtede Billedet derigennem. Endelig kom hans Bedømmelse, langsom og vægtig: »Ja, dette her skal jo kal-

des et Kunstværk, men naar æ skal sige min Mening, saa æ det noget rigtig Smørreri!«

Saa flyttedes Præstegerningen til Als. Det skønne, frodige Als med sin rige Flora i Hegn og Grøfter, smaa Bække og Skove, sine Nattergale, der sang saa kraftigt, at man kunde høre Udtalelser som denne: »Aa, den skidte Nattergal, man kan it sove for den!« sin Befolkning med det ejendommelige Sprog og den vaagne nationale Sans, men desværre ogsaa Mangel paa aandeligt Liv. Dette saa og forstod Pastor Nielsen, og som en knugende Byrde laa hans Sognebørns Trang paa hans Skuldre. Her trængtes i Sandhed til, at der skulde arbejdes. Ak, hvem der havde Ungdom, Kræfter! Bestandig blev han mindet om, at han var en nedbrudt Mand. Til Tider var dette ved at knuse ham. Han kunde ikke forsvare at være i en Gerning, han ikke kunde røgte, saaledes, som Guds Ord og hans Samvittighed krævede det. »Jeg føler,« kunde han sige, »naar jeg har været borte og gaar over Broen til Sønderborg, som Kristian den Anden, da han skulde i Fængsel.« Helt aflægs var han dog ikke, og lange Fodture havde endnu sin Tiltrækning for ham. I hans Dagbøger staar paa dette Tidspunkt:

»Til Fods fra Barderup til Slesvig. Ved Isted frøs jeg meget, intet Læ. Herfra og til Slesvig digtede jeg følgende:

Jeg frøs paa Isted Hede
for Østenvinden kold,
mit svage Bryst sig værnede
med Paraplyens Skjold,
thi jeg var træt og sulten,
en sølle Vandringsmand,
én Varme kun jeg havde
for Folk og for mit Land.

Jeg frøs paa Isted Hede.
 Hvad vil du, gamle Knægt,
 paa Landevejen løbe?
 Det kan den yngre Slægt.
 Men du skal puttes hjemme
 i Lænestolen ned,
 i Tanker og i Drømme
 kan du kun være med.

Jeg frøs paa Isted Hede
 ved Tanken om det Blod,
 som Slesvigs egne Sønner
 saa tidt her flyde lod
 i Kampen mod hinanden,
 som kendtes de slet ej.
 Kun havde mødt hinanden
 paa Krigens vilde Vej.

Jeg frøs paa Isted Hede
 ved al den Tossethed,
 der raade vil saa længe,
 som Tiden bliver ved.
 At mens vor Herre gav os
 et Land saa skønt som vort,
 kan vi dog ikke enes
 om det at agte stort.

En Himmel os bedækker,
 én Jord har fostret os,
 én Fortids skønne Minder
 er fælles Arvegods.
 Vi har de samme Bøge.
 Fra vore Havers Bed

ses vore Kvinder bringe
de samme Blomster med.

Jeg frøs paa Isted Hede,
at vi skal altid slaas,
vi stakkels Slesvigs Sønner,
ak, al Fornuft til Trods.
Men, hvad der vel er særest,
er det, at som du er,
du stakkels, gale Slesvig,
saadan har vi dig kær.

Nytaarsaftensdag 1907 skriver han i sin Dagbog:

»Tak Herre for alt godt i dette Aar. Vandet er steget mig til Halsen, men jeg er ikke gaaet under. Jesus, forlad mig min Synd, jeg skulde have vidnet meget bedre, hjælp mig at kaste alle Syndens Baand langt, langt bort. Giv mig dog Frugt ogsaa i dette Sogn. Skal jeg dø i dette Aar, saa lad mig dø med Fred og Naade.«

Der var nogle faa Mennesker, han fik Lov at blive en virkelig aandelig Hjælp for, blandt andet »min gamle Skovmand«, som han kaldte ham. »Gamle Skovmand«, skriver han, »sad altid under min Prædikestol, og han prædikede med. Præstegaardens Kvinder kunde fra deres Stol altid se ham. Og de kunde i hans Ansigt læse hans Deltagelse i Prædikenen. Snart nikkede han, snart rystede han paa Hovedet, og hans Ansigt lyste, naar noget glædede ham. Jeg kunde tydeligt høre ham prædike med.

Da jeg en Gang havde anvendt Billedet fra Henrik Ibsens »En Folkefjende«, hvor Helten i sidste Akt forladt af alle siger: »Nu staar jeg ene, nu er jeg stærk«, og jeg raabte ud i Kirken: »Er du fri, er du stærk, du som altid kun kan være med de mange, og du som kun er en Nikkedukke og

siger ja til, hvad de andre siger ja til, du, som ikke tør vove at have en egen Mening. Er du fri? Er du stærk?» Da hørte jeg tydeligt nede fra min gamle Vens Plads et hviskende: Nej! Nej!»

I disse Aar blev Tanken om Døden en daglig og fortrolig Gæst hos ham, og aldrig slap han den siden. Han, der naaede at blive 84, talte de sidste 20 Aar af sit Liv altid som om Døden var nær forestaaende.

Kroerne havde han ogsaa paa Als et godt Øje til, i sin Dagbog skriver han et Sted: »Der skal være 9 Kroer mellem Sønderborg og Nordborg«, men de laa jo udenfor hans Arbejdsmark og Arbejdsevne.

Kun 3 Aar var han i Tandslet, saa indgav han sin Begæring om Afsked. I hans Dagbog læser man:

»Finis Tandslet. Gud vær mig naadig efter din Miskundhed og udslet mine Overtrædelser efter din store Barmhjerlighed.«

Det er betegnende for hans følsomme Samvittighed, at han ingen Pension vilde modtage, da han kunde leve af sin Formue. Da siden ved Inflationen, denne Formue gik tabt, gav Staten ham den almindelige Pension for Præster.

Pastor Nielsen flyttede nu til Flensborg, hans elskede By, og her levede han igen op. Nu var Trykket og Ansvarret taget fra ham, hans Sjæls Vinger løftede sig, hans Glæde og Livsmod vendte tilbage, og hans legemlige Kræfter forøgedes.

I Sønderjylland hørte man med Glæde, at han nu var en fri Mand, nu vidste man da, hvor man kunde henvende sig og faa en Taler, man gerne vilde høre. Det blev mange Opfordringer, der kom, saa mange, at det var aldeles umuligt for ham at efterkomme dem alle. Han forsøgte dog at efterkomme saa mange som muligt, og derfor var han den meste Tid paa Rejser. Spøgende kaldte han sig »Præsten fra Landevejen«. Men trods dette Rejseliv øgedes vedblivende hans

Kræfter, og han blev igen en rask Mand. Imidlertid var der Præstemangel, særlig de mindre Sogne havde vanskeligt ved at faa en selvstændig Præst, og Bedsted Menighed ved Løgumkloster tog da Mod til sig og bad Pastor Nielsen gaa i Embede igen og blive deres Præst.

»Skal jeg virkelig igen flytte Teltpælene,« udrød han, »jeg gamle Vandringsmand?«

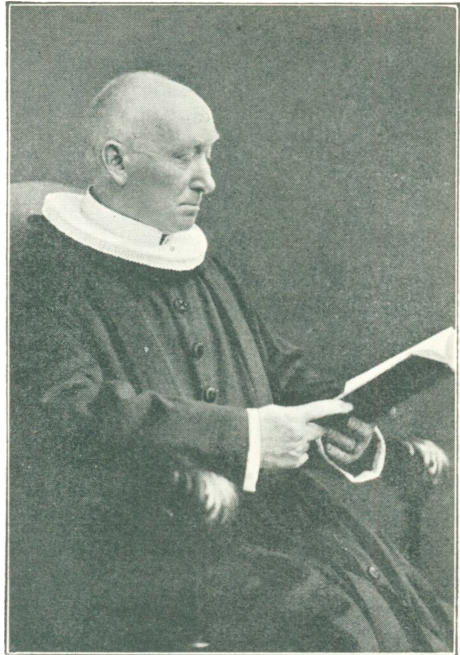
Det blev en svær Kamp at komme igennem, men han sejrede. »Herre, jeg vil være, hvor du vil have mig, gaa, hvor du byder mig at gaa.«

Altsaa blev han paa ny Sognepræst, og paany kom ogsaa det sjælelige Tryk, en Følge af hans store Ansvarsfølelse. Det blev dog nogle gode Aar i Bedsted trods dette. I sin Dagbog skriver han:

»Nu er mit Hjerte ganske stille for Herren, jeg har ingen Ønsker, o Herre, lad det vedblive at være saaledes.«

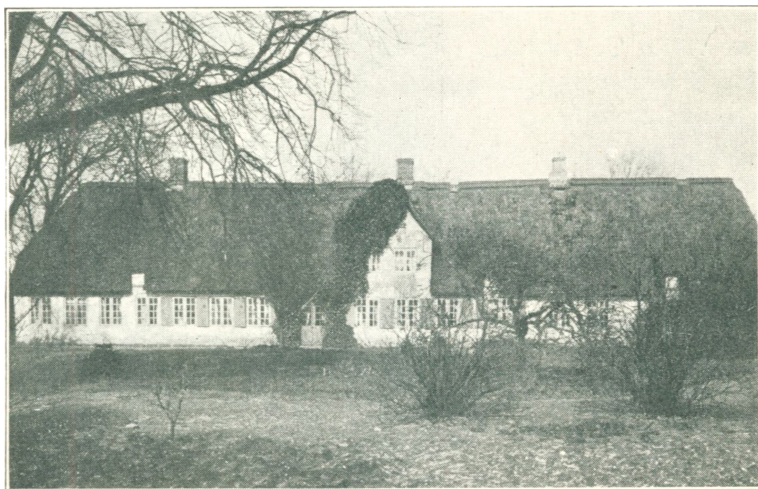
»24. Sept. 1911. I Dag har jeg selv indført mig som kommisarisk Præst for Bedsted Sogn og Menighed.«

I Bedsted var han paa sin Barndoms Egn, kunde se Løgumkloster fra selve Byen og følte sig ogsaa i Samklang med Folketypen. Her var desuden en levende Menighed, som stod

I BEDSTED.

bag ham i Kærlighed og Forbøn. Og her var en herlig, gammel Præstegaard med meget interessante Kirkebøger, hvis Optegnelser naaede helt ned til Trediveaarskrigen. Pastor Nielsen havde megen historisk Interesse og beskæftigede sig lige til sin høje Alderdom med Studier af »Det danske Folks

PRÆSTEGAARDEN I BEDSTED.

Historie«. To Mænd elskede han særlig, havde dem maaske ogsaa som Forbilleder, nemlig Pontoppidan og Brorson. Hvor blev han barnlig glad, da han opdagede, at Salmedigterens Broder havde været Præst i Bedsted, og at Brorson havde været Gæst der en Gang i Anledning af en Barnedaab. Naar han sad en Efteraarsaften i sin Lænestol, den Lænestol, der havde tilhørt hans Fæder, hans Moder og hans Fader, saa paa Kirkebogen fra Nikolaj Brorsons Tid, Alterkalken henne i Hjørnet, som han havde brugt, Røgelseskarret, der var fra det 16 Aarhundrede, den gamle Pult, der før havde staaet i Bedsted Præstegaard og nu efter 70 Aars Forløb med Pastor

Nielsen var kommet tilbage dertil igen, og Kirkeklokkerne derude begyndte at ringe Helgen ind, akkompagneret af Blæstens dybe Bas, disse Kirkeklokker, som var fra 1490, som allerede i Brorsons Tid havde talt 200 Aar, og nu i over 200 Aar siden kaldt paa Guds Menighed, da kunde han gennem-

DAGLIGSTUEN I BEDSTED.

strømmes af en varm Taknemmeligheds Bølge: »Tænk, at alt dette er givet mig, ufortjent Naade! Ufortjent Naade!«

I Begyndelsen af 1914 udbrød en Vækkelse i Bedsted særlig blandt Ungdommen, ogsaa dette fyldte den gamle Præst med ydmyg Taknemmelighed, tænk at han skulde faa Lov ogsaa at opleve dette. Han fortæller derfra: »Vor Nabos prægtige Anne stod i Gaarden og arbejdede. En Karl gik forbi paa Vejen og raabte til hende: Naa Anne, det æ en grov Ting en høre om dæ, do æ nok bleven helle! »Ja«, svarede Anne, »kom kun her hen, saa skal æ fortælle dæ det!« »Nej Tak, æ har et godt nok,« svarede han og skyndte sig videre. Det

var rige Tider i Bedsted, og det var Forberedelsen til Verdenskrigen. Gud vilde hjælpe den sønderjydske Ungdom, saaledes forstod Pastor Nielsen det, da Krigen udbrød, og Kirkeklokkerne den 2. August ringede Rædslerne ind. En underlig

PRÆSTENS SOVEKAMMER I BEDSTED.

Søndag, bedrøvede Forældre i Præstegaarden. Om Formiddagen en tysk Gudstjeneste man synger med bævende Stemme »Aus tiefer Not«, »Eine feste Burg«. Dansk Gudstjeneste man synger »Jeg lever og ved, hvor længe fuldtrøst«, »Befal du dine Veje«. Unge, grædende Forældre, som vil have deres lille Barn døbt, før de skilles. En Begravelse, som bliver aflyst, fordi Liget ikke kan blive kørt til Kirkegaarden for Mobiliserings Skyld. Saa Afskedtagen med de unge, der skal af Sted, et lille Skriftsprog til hver især.

Endnu en Afsked ved Jernbanen, og Klokkerne ringer. Men udenfor blomstrer Lyngen saa fredeligt og skønt som altid, og Aabenraas Skove blaaner i Horisonten. —

Pastor Nielsen tog meget snart for anden Gang sin Afsked som Præst, og flyttede over i en lille Villa i det skønne Lyksborg. Den sidste Dag i Bedsted tog han Afsked, først med de unge Piger, saa de unge Karle, skrev Feltpostbreve, pak-

kede og ordnede og gik saa ind i sit Studereværelse, knælede og takkede Gud, derfra til Stuen, kaldet »Aftægtsrummet«, knælede ligeledes der og takkede Gud, til sidst ind i Sovekammeret, knælede ogsaa der og takkede Gud. Det var Slutningen i Bedsted.

Saa rejste han til Lyksborg. Her skriver han i sin Dagbog 1914:

»Jul under saadanne Forhold har Verden, mens vi lever, endnu ikke set. Jeg gaar med urolige Nerver, men med dyb Fred i mit Hjerte.«

»Et vantro Menneske er som en Atlas, der skal bære hele Verdens Byrde paa sine Skuldre, en plaget Mand. Et troende Menneske er som et Barn, der lægger sig ned i Jesu Skød og milde Arme. Han har ingen Sorger.«

Kun kort fik han Lov at være i Stilhed. Allerede 23. Maj 1916 maatte han igen i Embede, han turde ikke afslaa den indtrængende Bøn om at komme til Oxenvad ved den gamle Grænse.

Fra Dagbogen: Oxenvad Præstegaard.

»Naar man bliver gammel, gaar det som med Noas Due, paa Jorden finder man ikke det Sted, hvor man kan hvile sin Fod. Og naar man igen skal gøre Overgangen fra Hvile til Arbejde, maa man gøre, som naar man skal i Vandet: I paa Hovedet! Liniedanseren kan kun gaa hen over den svimlende Afgrund, naar han udelukkende ser mod sit Maal, det faste Punkt. Ogsaa vi Mennesker kan kun finde Vejen gennem Virvaret og komme gennem Livets Rædsler, naar vi stadig har et fast Punkt for Øje. I, Ordets Forkyndere, agter paa eders Liv, at det staar i Samklang med Guds Ords Forskrifter. Hvis ikke, gør I Uret mod dem, der hører paa eder. Eders Formaninger taber i Vederhæftighed, naar vi ser eder afvige fra Guds Ord, ligesaa med Trøsten, I giver.

I Oxenvad fik Pastor Nielsen foruden sin Præstegerning

en uhyre Korrespondance med sine mange Konfirmander fra de forskellige Sogne, som nu var med i Krigen. Dertil hele den oprivende Tid, hans Kræfter slog ikke til, og saa snart Sognet kunde faa en Præst, flyttede han, og denne Gang for sidste Gang til Flensborg, 9. April 1918.

KIRKEN I OXENVAD.

Nu begynder det sidste Afsnit af Pastor Nielsens Liv, som emeritus, 14 rige, arbejdsfyldte Aar, thi det var de, hvor underligt det end kan lyde.

Nogle har undret sig over, at han efter Fredsslutningen blev boende i Flensborg, da dog hans Hjerte og Vennekreds var paa den anden Side Grænsen. Flere Grunde gjorde sig gældende. Hans Kærlighed til selve Byen, Besværligheden ved paany at flytte, hans Plejesøn og Familie, som boede i denne By, og som han var knyttet til med Kærlighed, og Letheden ved at komme til sit kære Nordslesvig. Er gamle Pastor Nielsen ved at blive tysk? kunde man høre en og anden spørge.

Nej! Men som Dagen led, svandt for ham mere og mere nationale og religiøse Forskelle, tilbage blev dette ene Maal: Menneskesjæles Frelse. Det er betegnende for Pastor Nielsens Virksomhed, at saa lang Tid, han var Præst i et Sogn, kunde ingen sekteriske Bevægelser eller religiøst Partivæsen

PRÆSTEGAARDEN I OXENVAD.

faa Luft, han var dem alle overlegen. Men efterhaanden, som Tiden gik, blev hans Hjerte rummeligere. »Jeg udvikler mig bestandig hen imod dette«, sagde han smilende, »at ville elske alle, som staar paa Ordets Grund og intet andet ved end Jesus til Frelse.«

Der var hyggeligt og gæstfrit i det rummelige Hjem paa Mathildenstrasse 9, og interessant, ikke alene ved de mange gamle Billeder og Sager, men ved de Mennesker, der boede der. Og der kom mange Gæster, først og fremmest Nord fra. Pastor Noak, som Pastor Nielsen holdt meget af og gerne hørte, gjorde sit til at glæde den gamle Præst ved at føre danske Gæster til ham, ogsaa Syd fra, ja helt fra Czekoslova-

kiet kom der Gæster, tildels Arbejdere i Guds Rige, og alle følte de, der var godt at være, godt at aande i denne Luft.

Pastor Nielsen kunde være meget fornøjelig, ja vittig, men altid paa en fin og aandfuld Maade, og han var altid omgivet af »en hellig Luftning«. Hver Dag var travlt optagen, havde en bestemt Plan. Først og fremmest hans kolossale Korrespondance med gamle og ny Venner, saa hans mange Syge- og Fattigbesøg og Prædikerejserne Nord paa, der altid var ham en særlig Glæde og Oplevelse, men ogsaa tog meget paa Kræfterne. En Tid af Døgnet var viet Forbønnens hellige Tjeneste, og det var en lang Navnerække, der kom derind under. Dertil kom de mange Besøg af Mennesker hvis Sjælesorger han var, gamle og yngre som søgte derind i det stille Studereværelse, der aldrig røbede noget af det, der blev skrevet bag dets tunge Portiere, og hvis Divan kunde fortælle om de mange, der knælende dør havde faaet Mod til at lægge deres Byrder paa den stærkeste Skulder. Trods Dagens Travlhed blev der dog ogsaa Tid til at tale med liggende Gæster om aktuelle Emner. Han elskede at tale om ældre, dansk Literatur, var hjemme i den som faa, fulgte ogsaa godt med i dansk og norsk Menighedslivs Udvikling; det sidste nærmest gennem Læsning af »For Fattig ok Rik«, O. Hallesbys Bøger o. s. v.

Saa ofte han kunde, holdt han Andagter paa Byens Sygehuse, og gennem disse fik han en hel ny Bekendtskabskreds, tildels fra Baggaarde, Loftter og Kældere, naar de syge kom hjem igen, opsøgte de ham nemlig meget ofte for at faa økonomisk Hjælp. Saa ringede det da paa Døren i det uendelige. »Jeg kender Præsten fra Sygehuset«. Ofte var det Usandhed, men han lod aldrig nogen gaa uhjulpent fra sin Dør, selv om han jo Gang paa Gang maatte erfare, at han blev misbrugt.

Hvor lykkelig var han, naar hans elskede Nordslesvigere sendte ham Pengehjælp til hans Fattige.

Og saa besøgte han da disse Fattige paa Steder, hvor det

syntes rent umuligt for en gammel Mand at komme frem, undertiden op ad Stiger i Baggaarde, hvor han maatte kravle paa alle fire, intet Sted var for ringe for ham at komme, intet Hul for snavset. Til Tider, i Regelen mellem Jul og Nytaar, gjordes der en festlig Middag for et udsøgt Selskab af disse Folk, saa blev der dækket med det bedste Service og Sølv-tøj; thi ingen er saa fintfølede som netop saadanne, og fik man Lov til at være med ved en saadan Middag, var der meget at iagttage, undres og glædes over. Og selv om den dybe Fromhed, Gæsterne paa en saadan Dag alle lagde for Dagen, vel ikke var ægte, saa var det sikkert for dem alle et Glimt af Naadens Sol, en Anelse om deres høje Bestemmelse, der denne Dag lyste paa deres Vej og ikke glemtes.

Og saa kunde »gamle Pastor« endnu gaa Fodture saa godt, at den yngre Generation næsten ikke kunde følge. Nogle Aar før hans Død var det en anden Juledag en forrygende Snestorm. »Det er ligefrem Vanvid at gaa i Kirke«, mente Husets Julegæst. Men nej, Præsten vilde netop af Sted. Naa, saa maatte man da ud og bagefter ham gennem Snedriver og hvirvlende Snefnug, indtil man naaede den danske Kirke, og Kirkekonen stod parat med en Børste for at tage det værste. — Eller man kom fra den samme lille Kirke, og Gaderne var isede, som et Spejl, saa behager det netop gamle Pastor, at man skal lægge Hjemvejen op ad den stejle Trappe ved det danske Konsulat, den er saa glat, saa skinnende, at det er livsfarligt. Han skrider foran, smilende og fornøjet, og trods Protester maa man bagefter, ikke alene for Ærens Skyld, men ogsaa for at gribe den dristige, gamle Vandrer, hvis han glider. Men han glider ikke, vinker triumferende fra det øverste Trin til de forsigtige Efternølere.

I disse Aar blev der nede i en Landsby i Angel, ikke langt fra den skønne Slien, begaaet et grufuldt, firedobbelt Mord, udført af en ung 18-aarig Tjenestedreng, Johannes, der tjente

hos en ældre Gaardmand. Motivet var, at han var bange for at miste sin Plads, naar Gaardmandens Datter, der var Krigsenke, om kort Tid skulde overtage Gaarden; saa dræbte han en Aften den unge Kone, hendes 2 Børn og en ung Tjenestepige.

Offentligheden krævede ham dømt til Døden, mindre kunde ikke sone den frygtelige Gerning, men hvordan det nu gik eller ikke gik, saa blev Dommen til Fængsel paa Livstid, hvilket fremkaldte mange, harmfulde Artikler i Bladene. Han blev anbragt i Fængslet i Rendsborg. Pastor Nielsen tænkte meget paa denne unge Mand, skrev til ham, sendte Blade til ham, bad for ham. Den unge Mands Samvittighed vaagnede, og da han først forstod sin grufulde Gerning, var han paa Vanviddets Rand, han vilde tage sit Liv, maatte passes Dag og Nat. Da Pastor Nielsen fik dette at vide, rejste han til Rendsborg og fik Adgang til Fængslet. Dette Besøg blev en Vending i Fangens Liv, han vendte sig mod Korset i Tro, men fik dog først Fred, da den myrdede unge Piges Moder rejste til ham for at sige, at hun tilgav ham, først da kunde han tro, at Frelseren ogsaa kunde tilgive. Denne unge Mand har siden været elskelig og god, endogsaa vist gode Evner og et dybt, alvorligt Tankeliv. Han forsøger efter Evne at føre de Mennesker, han kan naa, til Herren, har ogsaa skrevet en Artikel om »Mennesket uden Gud«. »Nu forstaar man«, plejede Pastor Nielsen at sige, »hvorfor han blev benaadet, Gud vidste, han kunde frelses.«

Den gamle Præst fik ogsaa Venner blandt de andre Mordere, og da han fyldte 80 Aar, bekendtgjorde han, at han den Dag var bortrejst. Han rejste da til Fængslet i Rendsborg, og havde en dejlig Dag blandt sine fangne Venner. Men siden blev det en kendt Vittighed: »Den Dag, da Pastor Nielsen fyldte 80 Aar, kom han i Tugthuset.«

Flere Aar senere paa Pastor Nielsens Begravelsesdag, kom

der en dejlig Krans fra denne Morder. Pengene dertil maatte han tjene ved uhyre Flid i lange Tider. Underligt nok kom samtidig ind ad Døren en Krans fra en Greve. Pastor Nielsens Vennekreds var vidtstrakt.

Aldrig var den gamle Præst gladere, end naar hans Venner fra Nordslesvig besøgte ham. »Mine elskede«, sagde han i sin overstrømmende Kærlighed, og i Høstens Tid fulgte han med Interesse Høstvejret. »Mon de naar at faa Kornet godt ind? mon de klarer de vanskelige Tider?« Hvor hang han med hele sin Sjæl ved sit Land og Folk.

Spøgende kunde han sige:

»Jeg er nu ingen Sønderjyde, jeg er og bliver en Slesviger, men om jeg maatte Navnet lyde, saa maatte det mig slemt fortryde, om os i Flertal at skulle se, udskændt for Sønderjyderé.«

Det lille Blad »Kom og se«, som han sammen med Pastor Larsen, Hellevad, redigerede, laa ham meget paa Hjerte. Tidt stod han inde ved sin Pult og skrev, naar almindelige Mennesker gik til Ro, og efter hans Død fandtes flere Artikler færdig til Trykning for dette Blad.

Og naar man saa den flittige Mand, brændende af Kærlighed til Sjæles Frelse, saa ham komme træt hjem fra sine mange Besøg, brede sine Arme ud mod Himlen og raabe: »O Herre, giv mig min Ungdom igen, at jeg kan arbejde for dig!« saa maatte man tænke paa: »Nidkærhed for dit Hus har fortæret mig.«

Og Pastor Nielsen var et taknemmeligt Menneske, hos hvor mange af sine Venner mon han vel har aabnet Øjnene for, hvad han kaldte »min Frelses Venlighed«. »Alle de smaa Glæder, der kommer paa ens Vej, en Solskinsdag, en vellykket Tur, et uventet Møde, et Ønskes Opfyldelse, det er »min Frelses Venlighed«, hvorfor jeg skylder ham Tak.«

En Ting kunde man ønske, han havde været i Stand til,

nemlig at drøfte en Sag og se den fra forskellige Sider. Det kunde han ikke. Han havde sin Mening, udtalte den enkelt og bestemt, og dermed slut. Han var en Fører, fulgte sin egen Metode, følte ikke Trang til at drøfte den med andre. Maaske hans Kærlighed til Lægfolk stod i Forbindelse hermed.

Som hans Livs Aften kom nærmere, mærkede man hos ham en bestandig dybere Helligelse. Blev han spurgt om, hvorledes det aandelige Liv bedst udviklede sig, svarede han: »Jeg har nu gjort mig det til en Regel, at Gud aldrig skal sige mig noget to Gange.«

Dødstanken var han, som allerede skrevet, fortrolig med, ønskede især, at Døden maatte komme hurtigt, i et Nu. Det skulde dog ikke blive saaledes. Det sidste Aar, blev et svært Aar, da vilde Herren lære sin gamle Tjener at være stille. Maaske dette var den sværeste af alle Kampe, dette at skulle sidde ørkesløs, frataget endogsaa Pennen. Han lærte det dog. Ganske stille sad han med foldede Hænder i Lænestolen og talte med Herren. Man kunde høre ham sukke: »Ak Herre, hvor længe?«

Mere og mere hjælpeløs blev han, til sidst fuldstændig afhængig af andre, men indtil den sidste Dag vilde han knæle og bede, saa blev han hjulpet ned paa en lille Pude, og der laa den gamle, syge Mand og bad, efter først med Haanden at have slaaet en Kreds om sig for at betegne, at han havde alle dem med, han bad for. Et gribende Syn.

Kun to Dage laa han til Sengs. Noget af det sidste, han sagde, var: Jeg dør som Røveren paa Korset.« Den 4. Juli 1932 blev hans brændende Ønske opfyldt, han gik hjem.

Han havde selv udsøgt sin Gravplads »mit Opstandelsessted« som han kaldte det. Det skulde ligge ved »alfar Vej« paa Kirkegaarden, og han havde ønsket, at der paa hans Gravsten skulde staa: »Jesus Kristus, Guds Søns Blod rensrer

fra al Synd« og »Omvender eder og tror Evangelium«; »thi«, sagde han, »maaske kan dette tale til en uomvendt Sjæl, og den kan lade sig frelse.«

Venner fra Sønderjylland satte en Mindesten paa hans Grav og opfyldte dette Ønske.

Han havde ogsaa ønsket, at der ved hans Grav skulde tales af Præstevener paa tysk og paa dansk, »thi paa begge Sprog har jeg vidnet for min Herre, men mest paa dansk!« Og Jordpaakastelsen skete paa dansk.

Han skrev en Gang:

Jeg ønsker en Grav paa vor Kirkegaard
lidt grøn og lidt køn, og især
jeg ønsker, at de som ved Gravhøjen staar
maa sige: Vi havde ham kær.

Det Indtryk fik man paa Flensborg Kirkegaard d. 8. Juli 1932, at den store Skare elskede ham, hvis Støvhytte her lagdes i Graven. Da de mange skiltes, stod der endnu en Kreds gamle, fattige om Graven. De havde mistet en Ven.

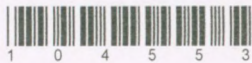
Der gives dem, som mener, at denne Mand var Sønderjyllands mærkeligste og betydeligste Præst. Enfoldig og klippefast i sin Tro, den benaadede Prædikant, den fine Sjælesørger.

En Ting vil imidlertid alle være enige om, som har kendt ham, at han var et Menneske, rigt udstyret fra Naturens Haand, som havde stillet sig med alle sine Evner helt til Herrens Raadighed, og som levede og aandede kun for dette ene: Sjæles Frelse«.

DIS-Danmark

1 0 4 5 5 3